

det redan i Beowulf (jfr E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, 1927, s. 53 o. 55). Åtskilliga danska medeltida belägg finnas också på namnet. Enligt Lind är det »Ganska litet synligt i äldre tider och förblir sällsynt på Island». I Norge förekommer det äldst på NlYR 59 Fåberg i Opland fylke (**ruar**). Det var enligt M. Olsen »et almindelig navn på Østlandet i middelalderen, sjeldnere derimot vesten- og nordenfjells». Se även A. Janzén i *Nordisk kultur* 7 (1947), s. 79 f.

Beträffande inskriftens **porir** må anmärkas, att nom.-ändelsens förekomst i ack.-formen är mycket ovanlig och måste bero på felristning eller ouppmärksamhet. Man lägger också märke till växlingen i beteckningen av o-ljudet (**hruar**, **porir**); o-runan brukas för nasalerat *a* (**pino**), *r* för väntat *ṛ* (**iftir**, **porir**). Samma ortografiska förhållanden visar Vg 13; dock äro de gamla diftongerna, som finnas kvar i Vg 15 (**raisti**, **stein**), i Vg 13 förenklade (**risti**, **stin**). Bruket av runor med ensidiga bistavar är icke så konsekvent genomfört i Vg 13 som i Vg 15. Inskriftens oberoende av ormslingan är däremot gemensamt för båda stenarna. Denna komposition jämte de nämnda ortografiska överensstämmelserna gör det troligt, att samme ristare utfört Vg 13 och 15 samt troligen även Vg 11, som i vissa avseenden bryggar över olikheterna i de båda förstnämnda inskrifterna.

16. Tidavads sn, Frölunda, Mellomgården.

Pl. 17, 18.

Litteratur: B 969, L 1335, T 65. J. Bureus, KB F a 5, nr 571, F a 10: 2, s. 116 b, F e 17, s. 30 (avskrift av okänd hand av F a 5); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 19; F. Burman i Nova Acta Reg. Scient. Ups. 5 (1792), s. 312 (nr 51); P. A. Säve, Berättelse 1862, s. 125 (ATA, tr. i ATS 2, 1869, s. 130); G. Stephens, ONRM 2 (1867–68), s. 660; N. Beckman i VFT 4: 1 (1920), s. 63; Fornminnesinventering 1921 (ATA); O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 411; Handlingar 1935 i ATA; H. Jungner i Falbygden 3 (1936), s. 20; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), passim.

Äldre avbildningar: Bureus, bläckteckning (i F a 10: 2); J. Hadorph och J. Leitz, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 969); Säve, bläckteckning (i a. a.); O. Erlandsson, träsnitt (i T 65).

Runstenen står rest på ett gärde ej långt från nordvästra gränsen av Tidavads sn, c:a 80 m. SSÖ om boningshusen i Mellomgården (= Bygården, tidigare Harslätten, Gen.bl.: Storslätt) och c:a 600 m. S om gården Åstabron i grannsocknen Ekby. Stenen står nära den plats, där tidigare fyra sockengränsar möttes, Tidavad, Ekby, Svenneby och Odensåker. Detta gränsläge torde förklara, att den i källorna har hänförs till olika socknar. Att runstenen skulle ha varit gränssten eller råsten i egentlig bemärkelse, styrkes emellertid ej av i Lantmäteristyrelsen tillgängligt kartmaterial.

Bureus uppger runstenens plats vara »I Wasbo vid Östbron millan Äggeby och Svenby ägor i Jällesta gäll». »Östbron» är troligen en förvanskning av »Åstabron». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Onsäker sochn Wassbo härad.» (B 969: »Ondsåker Sockn»; L 1335: »Odensåker socken. Oangifvet ställe».) På en geografisk avmätning av Ekby sockenområde 1720 (Lantmät.styr. sign. $\frac{P}{37}$ 1²) finns runstenen inmärkt i Ekby sn c:a 100 m. N om sockengränsen mot Tidavad och c:a 600 m. S om Åstabron. P. A. Säve fann den 1862 »liggande på lut med ... [högra] kanten uppåt i en hafreåker å Har-slätten under Frölunda-Bugården i Tidevad». Säve gav anvisningar om återuppresande av »Kungahallen», som runstenen kallades, och K. Torin bekräftar (1888), att »stenen står rest i en åker å Harslätten under Frölunda Bugården». 1935 lutade den igen men riktades.

Rödaktig granit. Höjd 1,5 m., bredd 0,68 m. Ristningsytan, som vetter åt VNV, är tämligen oskadad och runinskriften tydlig.

Inskrift:

pir × **osti** × **brtpr** × **raistu** × **stin** : **piši** : **iftir** : **por** : **fapur** : **sin**

5 10 15 20 25 30 35 40

Per Asti brøðr restu sten þennsi æftir Þor?, faður sinn.

»Åste och hans bröder reste denna sten efter Tore(?), sin fader.»

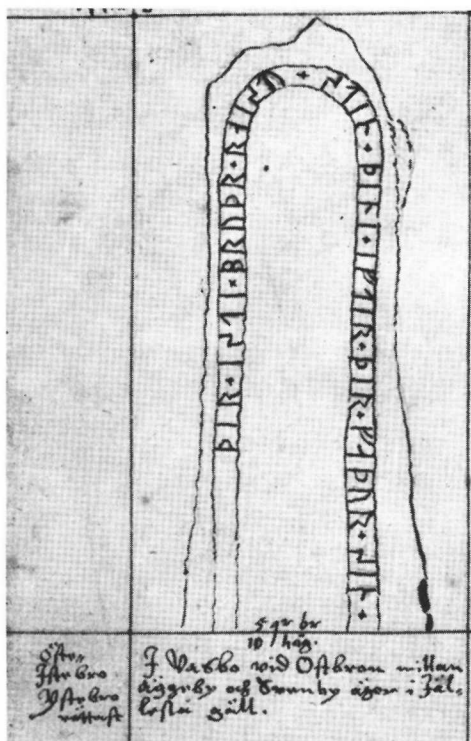

Fig. 24. Vg 16. Tidavads sn, Frölunda, Mellomgården. Efter teckning av Bureus.

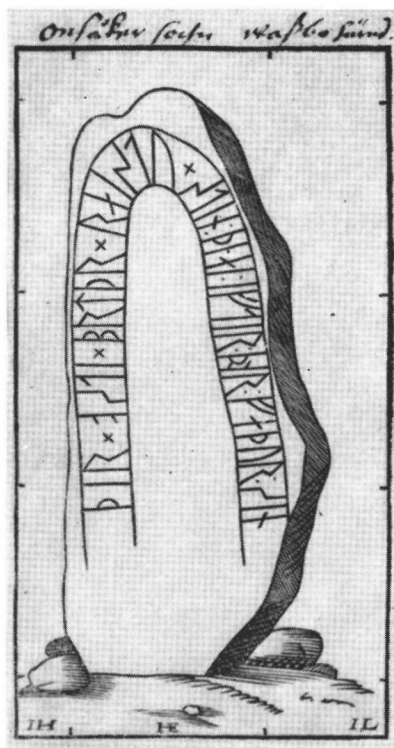

Fig. 25. Vg 16. Tidavads sn, Frölunda, Mellomgården. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 969).

Till läsningen: 10 **t** är säker; bst till vänster är djup och tydlig, bst till höger grundare men tydlig. R. 25 är troligen **s** med mycket kort mellanled. Bst i 29 **t** är svag. Bst till 36 **a** utgår vinkelrätt från hst. — Bureus läser inskriften: **pir + isti × brupr + raistu + stin + pini + iftir + pir + fabur + sin + .** — Torin: 25 **n**. — Säve 25 **a**.

Uttrycket *per Asti brødr* är icke det vanliga, som man däremot finner t.ex. på Vg 3 (*Tummi ok per brødr*).

Asti förekommer på Sö 26 och DR 145. I Danmark är det känt endast från Jylland. Några få svenska medeltida belägg finnas, medan namnet i Norge visar tämligen stor frekvens under medeltiden. Till sin bildning är det en kortform till namn med förleden *Ast-* (t. ex. *Astraðr*). Namnet *Åste* har i denna runinskrift särskilt intresse därigenom, att det troligen ingår i namnet på den 600 m. N om runstenen belägna gården *Åstabron*. Gården har fått sitt namn efter någon närbelägen bro över ån, som utgör Ymsens avlopp i Tidån. Bron, som numera icke kan bestämmas till sitt läge, bör ha haft sin betydelse som förbindelseled mellan Tidavad-Ekby och Svenneby-Hjälstad-Vad.

Efter 34 **r** har ristaren med säkerhet utelämnat en runa, **i** eller möjligen **p**. Både *Dorir* och *Dorðr* äro vanliga namn i runinskrifter, särskilt det förstnämnda, då däremot gudanamnen enligt de germanska namngivningsprinciperna voro tabu som enkla personnamn. Jfr A. Janzén i *Nordisk kultur* 7 (1947), s. 257.

17. Torsö sn, Skeberga.

Litteratur: B 965, L 1326. Ransakningarna 1667–1684 (tr. i VFT 4: 5–6, 1932, s. 109); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 10 b, 14; A. Tidström, De Mariestadio (1748), s. 33 (övers. av S. E. Melander, 1933); Anteckningar [början av 1800-talet] i Sundholmska saml. nr 83, s. 13, 57, 58 (Stifts- o. Landsbibl., Skara); B. J. Bredberg, De insula et parocia Westrogothiæ